269154

	...ch Swięt: Dzi... ...duſzay.
3 NIEDZ:	Malachiaſza Pror;
4 Poniedz:	Karola Borome:
5 Wtorek	Bertyldy Panny.
6 Srzoda	Leonarda
7 Czwartek	Engelbert:
8 Piątek	4. Koronat...w Męcz:
9 Sobota	Teodora Męcz:
10 NIEDZ:	Andrzeja z Aweli:
11 Poniedz:	Marcina Biſkupa.
12 Wtorek	Marcianny Pan;
13 Srzoda	Dydaka Wyzn:
14 Czwartek	Serapiona Męcz:
15 Piątek	Leopolda Cęſar:
16 Sobota	Edmunda Arc: Biſk:
17 NIEDZ:	Salomei i Stan: Koſt:
18 Poniedz:	Eugeniuſza.
19 Wtorek	Joela Pror:

Mieſiac		Wſ...		Zach:	
Kwiecie:	1	5 g.	[illegible] m.	6 g.	22 m.
	6	5	29	6	32
	11	5	19	6	42
	16	5	10	6	51
	[illegible]	5	10	7	1
	26	4	47	7	9
May.	1	4	42	7	18
	[illegible]	4	43	7	27
	[illegible]	4	26	7	35
	[illegible]	[illegible]	18	7	42
	[illegible]	[illegible]	12	7	48
	[illegible]	[illegible]	7	7	53
Cz...	[illegible]	[illegible]	1	8	59
	6	[illegible]	56	8	4
	11	3	53	8	7
	26	3	51	8	9
	21	3	50	8	10
	26	3	51	8	9

Wſchòd i Zachòd Słońca.

Mieſiąc.		Wſch. St.	Zach: St:
Lipiec.	1	3 g. 52 m.	8 g. 8 m.
	6	3 47	8 13
	11	3 53	8 7
	16	3 59	8 1
	21	4 3	7 57
	26	4 9	7 51
Sierpi:	1	4 16	7 46
	6	4 24	7 36
	11	4 37	7 23
	16	4 46	7 14
	21	4 48	7 12
	26	5 7	6 53
…s:	1	5 20	6 40
	6	5 26	6 34
	11	5 38	6 22
	16	5 48	6 12
	21	5 57	6 3
	26	6 5	7 53

…АЛА 18
…КАФЪ 36
…ОЛКА 4 №10 4а-…

20	NIEDZ:	Przeniesie: S. Woyc:
21	Poniedz:	Urſzuli Panny.
22	Wtorek	Korduli Panny.
23	Srzoda	Jana Kapiſtrana.
24	Czwartek	Rafała Archanioła.
25	Piątek	Kryspina Męcz:
26	Sobota	Rogacyana Męcz:
27	NIEDZ:	Jwona Wyznawcy.
28	Poniedz:	Szymona i Judy Ap.
29	Wtorek	Euzebii P. M.
30	Srzoda	Marcella Bſkup:
31	Czwart:	Wolfganga Bisk: †

ODMIANY XIĘZYCA.

Pełnia d. 2. g. 8. m. 38. rano.
Oſtatnia Kwadra d: 9. g. 8. m, 24. rano.
Nów d. 17. g. 1. m. 32. wieczor.
Pierwſza Kwadra dnia 25. god. 2. m. 39. rano.
Pełnia d. 31. g: 6. m: 41. wieczor.

Dział III b 12446/2

WEWNĘTRZNE
URZĄDZENIE
SZKÓŁ
EPARTAMENTOWYCH.

1812 Roku.

UP - Kraków BG
1050271971
WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
w Krakowie
269154
Z 62/1121/33 W.

WEWNĘTRZNE URZĄDZENIE SZKÓŁ DEPARTAMENTOWYCH.

Wstęp — Cel Szkół Departamentowych.

§. 1.

WŁASCIWYM każdey Szkoły Departamentowéy celém iest, dać uczniom swoim tak gruntowne zasady wszystkich Nauk i Umieiętności, kształcących rozum i napawaiących serce szlachetnemi uczuciami, ażeby młodzieniec ukończywszy chwalebnie wszystkie téy szkoły klassy, był usposobiony do słuchania w szkole Główney téy umieiętności, w którey się szczególniéy wydoskonalić zechce, końcem użycia iéy za główny przedmiot dalszego przeznaczenia swoiego do ważnieyszych kraiu posług: przestaiący zaś na edukacyi w téyże szkole wzietéy, aby mógł z po-

żytkiem dzieła uczone czytać i one rozumieć, a iako światły obywatel i sam się dobrze rządzić, i radami swemi współobywateli wspiérać, i urzędy ogólnego tylko obeznania się ze wszystkiemi gatunkami nauk iumieietności użytecznych potrzebuiące, z dobrem narodu sprawować.

1. *Nauki, liczba Klass, zgromadzenie nauczycielskie.*

§. 2.

Nauki następuiące dawane będą w tych szkołach: Nauka Religii i Moralności.

Języki wraz z ich Literaturą: Polski, Francuzki, Niemiecki, Łaciński, Grecki, a gdzie będzie można i Rossyyski lub Litewski.

Historya powszechna i oyczysta, Jeografiia, Matematyka, Fizyka, Chimiia, Historya Naturalna, Loika, Kalligrafiia i Rysunki.

Uczenie się języków Greckiego, Rossyyskiego lub Litewskiego zostawuie się dobréy woli i własney ochocie uczniów. — Za-

czynniący się zaś uczyć po Grecku, powinien bydź znacznie ugruntowany w języku Łacińskim, bo od Łaciny tak, iak od żadnego innego przedmiotu, żaden uczeń uwolnionym bydź nie może.

§. 3.

Te Nauki iakim sposobem maią bydź dawane, do iakiego stopnia w każdéy Klassie, z iakich książek, i ile godzin na tydzień, opisano iest w osobnym planie.

§ 4.

Każda Szkoła Departamentowa mieć będzie sześć Klass głównych, a tyle pobocznych, ile ich potrzebować będzie liczba uczniów. (obacz §. 13.)

§ 5.

Zgromadzenie nauczycielskie każdéy Szkoły Departamentowéy składa się; z Rektora — z sześciu Professorów — z cztérech Nauczycielow — z Kollaboratorów ile ich potrzeba wymagać będzie — z Nauczyciela

lub Nauczycielów Religii, gdzie młodzież chrześciańska kilku różnych iest wyznań, — z Korrepetytorów.

II. Obowiązki Rektora.

§ 6.

Rektor iest bezpośrzednim rządcą powierzoney sobie Szkoły i wszystkich do niey należących osób, oraz i piérwszym Professorem: dlatego nie może się oddalać od Szkoły na czas przydłuższy, bez pozwolenia magistratury przyzwoitéy. — Do Rektora należy:

a.) Przyymowanie nowo przychodzących do Szkoły iego uczniów,

b.) Kierowanie rozkładem przepisanych w osobnym planie nauk, na godziny, dnie, klassy, i nauczycielów. —

c.) Dozór nad nauczycielami, uczniami i częste Klass odwiedzanie.

d.) Składanie Konferencyy z Nauczycielami.

e.) Kierowanie promocyami uczniów.

f.) Przygotowanie publicznego popisu.

g.) Examen i patentowanie odchodzących ze szkoły uczniów.

h.) Dozór nad funduszami szkoły i wszelką iéy własnością.

i.) Utrzymywanie przepisanych stosunków z Magistraturami.

A. Przyymowanie Uczniów.

§ 7.

Dwa razy na rok przy otwarciu półrocza szkolnego, przyymowanie uczniów mieysce mieć powinno, bo od tego zawisł porządek lekcyy, i iednostayne w nich postępowanie, przeto chyba dla ważnych bardzo przyczyn, od tego prawidła odstąpić nie wolno.

§ 8.

Przychodzący do szkoły Departamentowéy powinien umieć: czytać, pisać czytelnie i z dobrą ortografiią za dyktuiącym, cztéry proste działania arytmetyczne, i z tego zdać sprawę przed Rektorem.

§9.

Ci którzy w szkole iakiéy lub prywatnym Instytucie brali początkową edukacyą, złożą zaświadczenie przełożonego tegoż Instytutu o postępku swoim w naukach i obyczaiach. Zaświadczenie to Rektor do akt szkólnych przyłączy, a pomimo tego kandydata examinuie w celu przekonania się, czy może bydź przyiętym, i wyznaczenia mu klassy usposobieniu iego w każdéy nauce odpowiadaiącéy: gdyby się zaś potém pokazało, że nowo przybyły uczeń, w iakiéy nauce co do klassy nie iest na swoiém mieyscu, Professorowie ostrzegą Rektora.

§ 10.

Skoro wyexaminowany uznany będzie za zdatnego do przyięcia, rodzice lub opiekunowie oddaiący go do szkoły, złożą iego metrykę w ręce Rektora, i zaświadczenie o odbytéy ospy; oznaymią, gdzie go umieszczaią na stancyi, opowiedzą imie, przezwisko i mieszkanie swoie: co wszystko Rektor w aktach szkólnych zapisze: zaręczą za swe-

go syna lub pupilla, że będzie posyłany do szkoły przyzwoicie ubrany, opatrzony w książki i rzeczy potrzebne do pisania i rysunków, tudzież że w domu nie będzie mu zbywało na potrzebnym dozorze; złożą za niego przepisaną opłatę szkólną, którą Rektor zaraz przy nich w księgę na to przeznaczoną wpisze, i na odebrane pieniądze kwit wyda. Kwit ten ma bydź pokazanym Professorowi przez ucznia pierwszy raz do szkoły przychodzącego; bo bez kwitu uczeń nie może bydź przyiętym.

§ 11.

Rodzice, którychby nie stało na opłatę, powinni się z prośbą udać do Dozoru szkólnego, tam wywieść swą niemożność, a zyskawszy od niego rezolucyą, złożyć ią Rektorowi, którą ten do akt szkólnych przyłączy.

§ 12.

Kiedy iuż powyższe wszystkie przepisy dopełnione zostaną, Rektor przyiętemu i w reiestr uczniów szkoły wpisanemu, w przy-

tomności osoby, która go przyprowadziła, przeczyta, lub da do prywatnego przeczytania książeczkę praw i przepisów szkólnych dla uczniów, z zaleceniem nayściśleyszego onych zachowywania: poda mu rejestrzyk książek i narzędzi, których potrzebuie, aby one natychmiast nabył, i zaprowadzi go do klassy.

b. Kierowanie rozkładem Nauk.

§ 13.

W trzech niższych klassach liczba uczniów w każdéy nie ma znacznie przechodzić pięćdziesiąt uczniów, gdzieby większa bydź miała, podzieli Rektor klassę na dwa lub więcéy, kiedy trzeba będzie, oddziały; dlaczego robiąc rozkład lekcyy na Nauczycielów i klassy, wzgląd na to mieć powinien.

§ 14.

Wszystkie klassy i ich oddziały zaczynaią lekcye zwyczayne w lecie o godzinie siódméy, a kończą o godzinie iedenastey; w zimie zaczynaią o godzinie ósméy, a koń-

czą o 12téy zrana; po południu latem odbywaią się lekcye od godziny 3ciéy do 5téy, a zimą od 2giéy do 4téy.

§ 15.

Na klassy poboczne iako to: języka Greckiego, a gdzie potrzeba wskaże Rossyyskiego lub Litewskiego, czas innemi lekcyami nieobięty ma bydź przeznaczony.

§ 16.

Rektor szkoły Departamentowéy daie lekcyy naymniéy godzin sześć na tydzień; każdy zaś Professor i Nauczyciel po godzin naywięcey dwadzieścia.

§ 17.

Stosownie do planu nauk, iako też do poprzedzaiących i następnych prawideł, Rektor przy końcu półrocza szkólnego, wspólnie z professorami zawczasu zrobi rozkład przedmiotów uczenia na osoby i godziny tak, żeby każdy Nauczyciel przed rozpoczęciem półrocza mógł ten rozkład od Rektora odebrać.

Przy tym rozkładzie szczególnićy trzeba dawać baczność naprzód: aby nauki dokładne, ile możności, dawane były zrana, powtóre, aby przez wzgląd na uczniów, którzy dla nierównego we wszystkich naukach postępu, iedney nauki w klassie wyższéy, drugiéy w klassie niższéy słuchać muszą, iedna nauka, na przykład ięzyka Francuzkiego, Łacińskiego, matematyka w kilku razem klassach o iedney godzinie dawana była. Ułożonego tego rozkładu kopiią, Rektor każe zawiesić przy rozpoczęciu nowego kursu nauk, z podpisem swoim na widocznem dla wszystkich uczniów mieyscu między szkołami.

c. *Dozór nad Nauczycielami, Uczniami, i częste odwiedzanie Klass.*

§ 18.

Głównym Rektora obowiązkiem będzie, mieć nieustanną baczność, aby wszystkie osoby do Instytutu należące obowiązków swoich iak nayściśléy dopełniały.

§ 19.

Na ten koniec odwiedzać będzie często, a naymniéy dwa razy w tydzień każdą klassę, trafiaiąc, ile się to da zrobić, na inny w każdéy przedmiot; nayczęściéy zaś zwiedzać ma niższe klassy w ten czas, gdy tam lekcye przez niższych Nauczycielów i Kollaboratorów dawane bywaią: uważać w każdéy klassie, czyli tak co do godzin. iak co do nauk i sposobu ich dawania dopełniaią się przepisy; a nadewszystko, czyli się zachowuie przyzwoity pomiędzy naukami związek i stopniowanie ich przez klassy. —

Dla tego mocen iest examinować podczas lekcyy uczniów, doświadczaiąc iak daleko, i z iakim pożytkiem w każdéy nauce postąpili; przy tych iednak examinach na to wzgląd mieć powinien, aby przeznaczonego Nauczycielowi na iego przedmiot czasu znacznie nie skracał

§ 20.

Przytém uważać także Rektor będzie na wygodę i ochędoztwo w klassach, na ca-

łość budowli i sprzętów szkólnych, nakazuiąc sługom szkólnym, a Nauczycielom zalecaiąc, aby na wszystko dawali baczność, a czyniących szkodę do naprawy zniewalali. —

§ 21.

Zobowiąże iednego z Nauczycielów, albo i wszystkich do koleynego pilnowania i utrzymywania w cichości i porządku uczniów przed czasem do klass przychodzących. W ciągu zaś godzin, żeby Nauczyciel klassy nie opuścił, dopóki od drugiego zmienionym nie będzie; a gdy dwie klassy wzaiemnie maią bydź zmienione co do Nauczycieli, tedy ta klassa może na iak naykrótszy czas bydź opuszczoną, która mniéy dozoru potrzebuie. — Aby zaś bez hałasu i ciśnienia się porządnie uczniowie z klass wychodzili, wszyscy Nauczyciele pilnować tego powinni; dla tego Nauczyciel ostatni z klassy ma wychodzić. —

§ 22.

W przypadku, gdyby który Nauczyciel dla choroby lub innéy ważnéy przyczyny nie

mógł przez czas nieiaki odbywać powinności swoiéy, Rektor zniesie się z Nauczycielami względem zastąpienia iego lekcyy; łączenie bowiem dwóch klass w iedne, iako bardzo opóźniaiące uczniom postępek w naukach, mieysca mieć nie powinno, w klassach zwłaszcza niższych. —

§ 23.

Co do uczniów w szczególności, Rektor oycowską im okazywać, i mieć nad nimi powinien opiekę, wglądać w ich obyczaie i postępek w naukach, iuż to, iak się wyżéy powiedziało, odwiedzaiąc ich często w klassach, iuż przeglądaiąc często dzienniki szkólne i książkę cenzury, o których niżéy, iuż wypytuiąc się o nich Nauczycielów szkólnych i korrepetytorów domowych, przeglądaiąc ich sexterna i t. d. — Dobre zewsząd odbieraiących zalety pochwalać, opuszczaiących się napominać i do poprawy zachęcać, iuż to prywatnie ich do siebie wezwawszy, iuż publicznie w szkole, iuż przed konferencyą Nauczycieli, iuż przed całém szkólném zgromadzeniem; słowem przestrzegać iak

nayściśleyszego dopełniania przepisów o nagrodach i karach, czyli kodexu szkólnego, o czém dana będzie Rektorowi oddzielna obszernieysza instrukcya.

§ 24.

Staraniu Rektora porucza się także, czy w pomieszkaniu ucznia zachowuie się wszystko, co się ściąga do iego zdrowia, obyczaiów, dozoru i pomocy w naukach.

d. Składanie konferencyy.

§ 25.

W ostatnią Sobotę każdego miesiąca, a w potrzebie i częściey, Rektor zgromadzi wszystkich Nauczycielów, końcem porozumienia się z nimi, udzielania sobie nawzaiem uwag nad tém wszystkiém, co się ściąga do wewnętrznego szkoły rządu, karności, nauk i sposobu ich dawania: nad coraz sporszym lub opieszalszym uczniów postępem, nad sposobami uprzątnienia zachodzących przeszkód i t.d. Wnioski wynikaiące z téy wspólnéy obrady od Rektora, iako prezyduiącego zebrane, piérwszy Professor ięzyka polskiego

go w protokół zapisze, a Rektor dołoży starania, aby uskutecznione zostały. — Na tych także konferencyach podawać maią Nauczyciele doświadczeniem stwierdzone uwagi swoie nad planem nauk, książkami elementarnemi, nad samém szkół urządzeniem, końcem wspólnego ich roztrząśnienia i przełożenia ich wyżey. —

§ 26.

Sposób napominania w czasie konferencyy tych osób, których prywatne przestrogi kilkarotnie powtarzane nie poprawiły, opisany iest pod tytułem *o nagrodach i karach.*

e. Kierowanie popisami.

§ 27.

Dwoiaki w roku szkólnym odbywać się będzie popis, ieden prywatny przy końcu piérwszego półrocza, drugi publiczny przy końcu roku. —

§ 28.

Względem obu umówiwszy się wprzód Rektor z Nauczycielami, piérwszy odprawi

w przytomności członków Magistratury mieyscowèy wydziału edukacyynego, na drugi zaprosi Magistraturę wydziału edukacyynego i całą publiczność programmatem od siebie, lub pod dyrekcyą swoią od iednego z nauczycielów ułożonym, i gdzie będzie można, kosztem funduszu szkólnego wydrukowanym. —

§ 29.

Przedmiotem programmatu będzie; 1. opis stanu szkoły, albo, ieżeli ten iuż był dany w poprzedzaiącym programmacie, a późniey nic nowego nie zaszło, interessuiące iakie badanie pedagogiczne, lub rozprawa iaka tycząca się ięzyków lub nauk w planie przepisanych, nadewszystko do kraiu zastowana, nie zawsze przez Rektora tylko, ale też czasem koleyno przez iednego z Professorów wyrabiana. Powtóre porządek, którym się popis odbywać będzie, i z czém którego dnia uczniowie popisywać się maią: popis albowiem szkoły Departamentowéy wszystkie sześć klass głównych iuż maiącéy, trwać będzie dni trzy, a naymniéy dwa, podług

okoliczności mieyscowych, zaczynaiąc od ięzyków, od tych przechodząc do właściwych umieiętności, przy których też dowody postępku w prywatnych na piśmie robotach i kunsztach okazywane będą.

§ 30.

Z każdego ięzyka i z każdéy umieiętności popis zaczynać się będzie od klassy nayniższéy, postępuiąc ciągle do naywyższéy, ażeby publiczność poznać mogła, iak daleko i z iakim pożytkiem w szczególnych przedmiotach każda klassa doprowadzoną została.

§ 31.

Sami Nauczyciele examinuią uczniów swoich, wolno iednak każdemu z Magistratury Edukacyynéy doświadczać, czyli nauczyciele wszystko wydali, a uczniowie poięli co plan nauk przepisuie.

§ 32.

Rektór mianuie przedmiot, z którego uczniowie sprawę zdawać maią, wzywa do niego klassę i nauczyciela. Nauczyciel krótko

opowiada słuchaczowi, iak daleko, i z iakim skutkiem naukę swoią posunął w téy klassie; zaczynaiąc zaś examinować, osobie od Magistratury edukacyyney, lub z dozoru szkólnego na examen zesłaney podaie listę uczniów swoich postępku naywiększego, miernego, i naymnieyszego, a ta wymienia tych, których Nauczyciel examinować ma, przestrzegaiąc aby uczniowie poiedyńczo odpowiadali.

§ 33.

Aby zaś ieden nauczyciel drugiemu nie zabierał czasu popisu, na dwa lub trzy dni przed tymże, Rektor podzieli między nich czas rzeczony na godziny i kwadranse, stosownie do obszerności i ważności każdego przedmiotu, i uważać będzie, aby nikt więcéy czasu nad wydzielony sobie nie zabierał.

§ 34.

Popis przegradzać będą deklamacye w iężykach, w których się uczyli, rzeczy zaś do deklamowania naywięcéy z Autorów nie-

żyiących czerpane bydź maią, nie tylko stosowne do poięcia młodych umysłów, ale oraz takie, aby im nadal służyć mogły za wzór gruntownych zdań zwłaszcza moralnych, wysokich myśli i czystego, a poprawnego stylu. — Opisy, myśli i wyrazy, któreby choć zdaleka mogły obudzać namiętności naganne, maią bydź pomiiane. —

§ 35.

Przy końcu dnia ostatniego Rektor przeczyta imiona uczniów na promocyą zasługuiących w każdey klassie; imiona zaś uczniów zasługuiących na publiczne zalety, przez nayznakomitszego z Urzędników przytomnych czytane, i przez tegoż zasłużonym nagrody rozdawane będą. Zakończy popis Rektor publiczném pożegnaniem tych, którzy ukończywszy iuż zupełnie i chwalebnie cały kurs nauk, szkołę opuszczaią.

f. Kierowanie promocyami uczniów.

§ 36.

Na trzy lub cztéry tygodnie przed popisem publicznym, każdy nauczyciel, poda Rektorowi rejestr uczniów, których sądzi bydź godnemi promocyi do klassy wyższéy swego przedmiotu. —

§ 37.

Gdy wszyscy Nauczyciele takowe oddadzą rejestra, Rektor rozważywszy ie, i porównawszy z temi wyobrażeniami, których nabył o każdym w szczególności uczniu, iuż to często odwiedzaiąc klassy i w nich examinuiąc, iuż z konferencyy i układanych rapportów do Magistratur kraiowych, iuż z dzienników szkólnych i książki cenzury, ułoży rejestr jeneralny promocyy, i zgromadziwszy Nauczycielów powtórnie go z niemi roztrząsać będzie, przekładaiąc im powody swoie do odmian, ieżeli iakie w szczególnych rejestrach poczynił.

§ 38.

W przypadku gdyby na iakiego ucznia od Rektora do promocyi podanego, lub od niey odsunionego połowa przynaymniéy Nauczycielów nie zgodziła się, Rektor zaleci tym Nauczycielom, do których klassy ma bydź posuniony, lub od któréy ma bydź wstrzymany uczeń, aby go w przytomności swoiéy wyexaminowali. — Po takowym examinie Rektor ostatecznie stanowi o zdatności lub niezdatności ucznia do promocyi.

§ 39.

Gdy dla młodego człowieka nie ma nic ważnieyszego w zawodzie iego szkólnym, iak promocya roczna, gdy zbyt prędko i bez doyrzałości promowowany w naukach ugruntować się nie może, i nabiera nałogu przestawania na niedokładném rzeczy objęciu: gdy z drugiéy strony nie potrzebnie zatrzymany przez rok w klassie któréy uczeń, nie tylko z uszczerbkiem drogiego czasu swoiego bywa przykrym téyże klassy ciężarem, ale też częstokroć zupełnie się opuszcza; wnieść

ztąd należy, iak wielkiéy układ promocyi potrzebuie uwagi; dla ułatwienia więc Rektorom i Nauczycielom trudności, a razem dla zapewnienia Rodziców bardzo czasem niecierpliwych i niewyrozumiałych, że w téy mierze żadne stronnictwo mieysca mieć nie może, wyszczególniaią się tu nayważnieysze nauk przedmioty i ich w każdéy klassie granice, na które przy układaniu promocyy naywięcéy zważać potrzeba. I tak umieć powinien uczeń przychodzący: do klassy I. czytać z łatwością po polsku, — pisać — cztéry działania arytmetyczne liczb poiedynczych całkowitych, — Do klassy II. rozbiór mowy na części w Polskim ięzyku, deklinacye i konjugacye foremne łacińskie — czytać, wymawiać, tudzież czasowanie słów posiłkowych w ięzyku francuzkim i niemieckim, — Cztéry działania ułomkowe. Do klassy III. deklinacye i konjugacye łacińskie nieforemne, francuzkie i niemieckie foremne, regułę trzech z przystosowaniami. — z Jeometryi przystawanie troykątów, i o liniiach równoodległych. — Do klassy IV. bezbłędnie pisać po polsku za dyktuiącym — układać listy

w materyach łatwieyszych. — Konstrukcyą łacińską, deklinacye i konjugacye francuzkie i niemieckie nieforemne. — Ogólny rys ieografii i historyi powszechnéy piérwszego kursu — arytmetykę całkowitą, z algiebry cztéry działania arytmetyczne za pomocą znaków ogólnych. — Teoryą proporcyy arytmetycznych i jeometrycznych. — Wyciąganie pierwiastków kwadratowych. — z Jeometryi własności koła, podobieństwo wielokątów. — Do klassy V. o iloczasie łacińskim — zewnętrzną poezyą polską i łacińską, łatwo i porządnie opowiadać swemi słowami rzeczy słyszane lub czytane — konstrukcyą całkowitą niemiecką i francuzką — ogólny rys ieografii — historyi drugiego kursu — historyi naturalnéy i fizyki — z algiebry teoryą równań 1go i 2go stopnia — teoryą logarytmów — z jeometryi trygonometryą prostokréślną. — Do klassy VI. łatwo tłumaczyć z języków obcych na polski, łatwo pisać po polsku prozą — powinien mieć wprawę w tłumaczeniu ustném autorów łatwieyszych w językach obcych — z Algiebry piérwiastek sześcienny i równania stopni wyż-

szych — z Jeometryi trygonometryą sferyczną i stereometryą; tudzież historyą naturalną, fizykę, historyą, jeografiią podług planu. — Gdyby zaś i z wymienionych tu tak ściśle ograniczonych przedmiotów w niektórych tylko zdawał się bydź dość mocnym, a w innych bardzo słabym, promowowanym bydź nie powinien, bo lepiéy, ażeby był dobrym uczniem klassy niższéy, niż iednym z naygorszych klassy wyższéy. — Niech tam nabierze ducha gruntowności i dokładności, a z edukacyi swoiéy rzetelny odniesie pożytek. — Doświadczenie albowiem uczy, że kto w niższych klassach przestawał na niedokładném rzeczy objęciu, nie tylko w wyższych klassach niczego się gruntownie nie nauczył, ale też w całém życiu swoiém zgłębiać rzeczy, i dobrze o nich sądzić nie umiał.

g. *Examen i patentowanie odchodzących ze szkoły uczniów.*

§ 40.

Gdyby który uczeń nie ukończywszy całego biegu nauk, na szkołę Departamentową

przepisanego, tęż szkołę opuszczał, Rektor wyda mu zaświadczenie wyrażaiące; ile lat w szkole bawił, którą w niéy ukończył klassę, iaki w któréy klassie uczynił postępek, i iak się sprawował. Zaświadczenie to na stęplowanym papierze sam tylko Rektor podpisze, i na niém pieczęć szkolną wyciśnie.

Dla wychodzących zaś ze szkoły po zupełném w niéy wszystkich klass i całego nauk kursu ukończeniu, a nie myślących udać się do Uniwersytetu, ani odbyć examinu końcem uzyskania zaświadczenia *maturitatis*, Rektor wraz z piérwszemi w każdéy umieiętności Professorami, na przyniesionym przez niego arkuszu stęplowanego papieru, zaświadczenie z opisem okoliczności wyżey wyrażonych ułożą, podpisami ie swemi i pieczęcią szkólną stwierdzą.

§ 41.

Nikt do Uniwersitetu przyiętym nie będzie, kto całego kursu nauk w szkole Departamentowéy nie ukończy, niżéy opisanego examinu przed naywyższą Magistraturą edu-

kacyyną mieyscową nie odprawi, i nie otrzyma patentu, czyli zaświadczenia *maturitatis* od teyże Magistratury, od Rektora i Profesorów examinuiących podpisanego.

§ 42.

Końcem lepszego przygotowania uczniów klassy wyższéy VI. do Szkoły głównéy wyznaczona iest w rozkładzie nauk osobna godzina, w któréy czytany z nimi będzie i obiaśniany, w ięzyku Niemieckim Eschenburga krótki rys wszystkich nauk i umieiętności, okazuiący każdéy w szczególności treść i zamiar, zachodzący między niemi związek, i czego każda wyciąga po tym, który się iéy szczególniéy poświęcić pragnie. Przy takowém wszystkich umieiętności przebieganiu, nie zaniedba nauczyciel zręcznie napomykać uczniom, iak się maią w Uniwersitecie sprawować, nie tylko co do naukowych, ale też co do moralnych i ekonomicznych stosunków, dawać im gruntowne rady, względem gotowania się, słuchania i powtarzania wyznaczonych sobie kollegiów; wystawiać im będzie zacność i użyteczność nauk filozofi-

cznych i filologicznych, a zatém zachęcać, aby przy iakimkolwiek innym od siebie obranym głównym przedmiocie, przykładać się do nich nie zaniedbywali. Zwracać będzie uwagę uczniów na przyszły ich stan życia i radzić, aby dobrze rozważali do iakiéy posługi kraiowéy szczególnieyszą maią ochotę i zdatność. Między innemi przedstawiać im także będzie zacność i zasługę stanu nauczycielskiego i zapewniać, iż czuiących w sobie do tego stanu powołanie i prawdziwie zdatnych, Dyrekcya edukacyyna kosztem publicznym wspiérać będzie.

§ 43.

Uczniowie chcący się udać do Uniwersitetu, oświadczyć na piśmie tę chęć swoią powinni Rektorowi szkoły, na cztéry, a naymniey trzy tygodnie przed popisem publicznym z wyrażeniem umieiętności, którą sobie każdy z nich za główny przedmiot uczonego swego zawodu obiéra.

§ 44.

Odebrawszy Rektor to oświadczenie, wzywa do siebie Professorów którzy maiącym odchodzić uczniom lekcye dawali, i z nimi układa temata, które odchodzący na piśmie wypracować maią: — Wypracowanie to odbędzie się w przeznaczonym do tego dniu iednym pod okiem Rektora, który potrzebnych pomocy piszącym z biblioteki dostarczy.

§ 45.

Temata ściągać się naprzód powinny do okazania postępku w naukach, stosuiąc onych materyą do głównego przedmiotu każdego odchodzącego: tak n. p. aby dla zabieraiącego się na prawnika, tema wzięte było z pierwszych zasad moralności, z konstytucyi Krajowéy; chcącemu się sposobić do Urzędów administracyynych, z kameralnéy chimii, fizyki, historyi naturalnéy: na medyka, z fizyki, chimii, Historyi naturalnéy; na Filologa i Literata, z wiadomości rzeczy starożytnych; na budownicze-

go Hidraulika i t. p. z matematyki i fizyki. Roboty te powinny bydź w sposobie rozpraw, któtko, zwięźle a ile rzecz pozwoli i ozdobnie ułożone. Nie żąda się po nich wyższych wiadomości nad te, które są planem nauk objęte, w szakże zaletą będzie dla piszących, ieźli okażą wiadomości z prywatnego czytania xiążek nabyte.

§ 46.

Po tych nastąpią temata na okazanie postępku w ięzyku Łacińskim, Francuzkim i Niemieckim. Tych materye wymagać będą, napisania listów, powieści lub opisów historycznych, w tych ięzykach ułożonych.

§ 47.

Nadto chcący otrzymać testimonium maturitatis, przekładać będą mieysca wskazane sobie, tak Prozaików iak Poetów tychże ięzyków na polski. Wzory wyięte z Autorów łacińskich, oprócz tłumaczenia objaśniać będą gdzie tego wymaga potrzeba, wiadomościami z Historyi, Jeografii i z starożytności czerpanemi. Do objaśnienia iednak

mieysc zawilszych z Horacego, Wirgiliusza Tacyta etc. można im pozwolić dykcyonarza lub kommentarza dla doświadczenia czy ich użyć umieią.

§ 48.

Wygotowane temata przezieraią Rektor z wyżéy wzmiankowanemi Professorami, i znacznieysze w nich błędy podkreślaią. —

§ 49.

W dzień examinu ustnego, na który uczniom a szczegolniéy klass wyższych przystęp będzie wolny, Professorowie każdy w swym przedmiocie, daią krótką recenzyą robot uczniów, i podkreślane w nich mieysca błędne, okazuią dozorowi mieyscowemu. Potém examinuią uczniów z matematyki, loiki, historyi powszechnéy i polskiéy, zasad moralności, konstytucyi krajowéy, z fizyki, chimii, historyi naturalnéy, z ięzyków i onych literatury. Tak z robot napiśmie iak z ustnych odpowiedzi, każdy odchodzący powinien okazać, że może każdego

ła-

łatwieyszego autora łacińskiego bądź prozą, bądź wiérszem nie tylko bez pomocy słownika zrozumieć, łatwo i płynnie na polskie przekładać, ale też trudnieysze mieysca równie ięzykiem łacińskim, francuzkim, niemieckim iak polskim obiaśniać; podobnie zdatnym bydź powinien myśli, choć niewyborną łaciną, tedy przynaymniéy bez błędów grammatycznych, iuż ustnie iuż bez przygotowania na piśmie z łatwością wykładać. — Latwy wyimek z autora greckiego przyszłemu filologowi do przełożenia dany nie powinien go także zatrudniać, chociażby nie było pod ręką słównika. — Prozodya i mechaniczny skład wiérszy tak łacińskich, iak greckich znać także powinien. Z niemnieyszą łatwością powinien ieszcze odchodzący każdego autora francuzkiego i niemieckiego na ięzyk oyczysty przekładać, zadania matematyczne, aż do trygonometryi sferycznéy i sekcyy konicznych włącznie, rozwiązywać; na pytania o rzeczy istotnieysze z historyi odpowiadać.

§ 50.

Po skończonym takowym examinie i oddaleniu się tak examinowanych, iak publiczności, Magistratura edukacyyna wraz z Rektorem i przybranemi professorami sądzą o doyrzałości każdego odchodzącego, i wydaią względem niego wyrok *sine vel cum admonitione*. Nakoniec uznanym za doyrzałych daią dyplomata podpisami wszystkich examinuiących osób, i pieczęciami tak Magistratury edukacyynéy, iak szkolną stwierdzone.

§ 51.

Nie bez pożytku byłoby, aby te lub tym podobne względem examinu odchodzących przepisy, w początku każdego półrocza szkólnego czytywane były uczniom trzech przynaymniéy klass wyższych.

h. Baczność na własności i fundusze wspólne szkoły.

§ 52.

Przez własności i fundusze szkoły rozumieią się ich wszystkie w powszechność

budynki i w nich sprzęty do użytku szkoły przeznaczone i opłata od uczniów.

§ 53.

Co do budynków i sprzętów w nich do wygody fizyczney Instytutu służących, Rektor całości ich przestrzegać będzie, za pośrzednictwem Murgrabiego i stróża szkólnedo, oraz inwentarza, który w archivum ma się znaydować. Gdy zaydzie potrzeba naprawienia czego, lub sprawienia iakiego nowego sprzętu, papiéru, piór, atramentu i. t. p. Rektor to obmyśli, odbieraiąc na kupione rzeczy należyte kwity, z części opłaty uczniów (*salvo calculo*) iemu ad extraordinaria zostawioney.

§ 54.

Rektor stara się o pomnożenie Biblioteki i gabinetu potrzebnemi szkole dziełami i machinami, i czuwa nad całością tychże, bezpośrzedni zaś ich dozór poleca iednemu z nauczycielów. — *O urządzeniu i użyciu biblioteki, pism peryodycznych, archivum, muzeum, i laboratorium, obacz niżéy.*

i. Utrzymywanie związków z magistraturami.

§ 55.

Rektor starać się będzie, żeby podług wydanych od magistratury nad edukacyą przełożoney przepisów, przez niego w naznaczonym czasie oddawane były rapporta, rachunki, i nadto we wszyskiém iak naydokładniey wszelkie stosunki między szkołą i magistraturą zachodzące były zachowane. Rapporta półroczne o uczniach maią bydź podpisane przez Rektora i professorów. W rapporcie o professorach i nauczycielach ma Rektor w osobnym schemacie dawać zdanie o pilności, moralności i zdatności każdego z nich, tudzież wyrażać, wiele który opuścił lekcyy w półroczu.

III. Obowiązki Professorów, Nauczycielów utrzymuiacych pensye, Korrepetytorów.

§ 56.

Przy szkole Departamentowey nikt bydź Professorem nie może, kto całkowitego nauk

kursu w Uniwersitecie, lub umyślnie na to od Dyrekcyi edukacyynéy urządzoném seminarium nie odbędzie. — Od tego atoli przepisu Dyrekcya czyni wyiątki stosownie do okoliczności, czasu i osób.

§ 57.

Kandydat na Professora prosto z Uniwersitetu lub Seminarium, gdzie się kosztem funduszu edukacyynego doskonalił, wychodzący, przy szkole Departamentowéy kollaboratorów potrzebuiącéy, rok przynaymniey kollaboratorem, przy szkole zaś kollaboratorów niemaiącéy, nauczycielem bydź musi.

§ 58.

Kollaborator zalecaiący się zdatnością i pilnością postępuie na nauczyciela, nauczyciel na Professora szóstego, piątego, czwartego, trzeciego, drugiego i piérwszego. — Piérwszeństwo między Professorami nie iest przywiązane do żadnéy klassy, do żadnéy nauki, ale do osobistéy wartości, o któréy Dyrekcya edukacyyna stanowi.

§ 59.

Piérwszy Professor iest oraz zastępca Rektora w przypadku iego oddalenia się, dłuższéy słabości lub śmiérci.

§ 60.

Professorowie każdego szczególnego przedmiotu w klassie naywyższéy składać będą przynaymniéy raz co miesiąc konferencye naukowe z nauczycielami i kollaboratorami klass niższych swego względnie przedmiotu, w celu utrzymania należytego związku i stopniowania nauk przez klassy, oraz przygotowania uwag na konferencyą ogólną u Rektora.

§ 61.

Każdy iuż Professor, iuż kollaborator i nauczyciel, przeięty ważnością urzędu i świętością powinności swoich, następuiące przepisy za prawidła swego postępowania mieć będzie: —

a.) Na każdą lekcyą dobrze przygotowanym przychodzić;

b.) Lekcye wszystkie o swoim czasie zaczynać i kończyć;

c.) W czasie lekcyy przepisanemi trudnić się przedmiotami, wystrzegaiąc się tak w szkole, iak za szkołą w rozmowie z uczniami wszelkich wyrazów i twierdzeń, któreby bądź prosto, bądź ubocznie iedno z przyiętych w kraiu wyznań, a szczególniéy religiią stanu obrażało; da baczność, aby w wypracowanych przez uczniów robotach nic takiego się nie wcisnęło; —

d.) Zadawane uczniom do wypracowania domowe ćwiczenia do siebie odbierać, przeglądać i poprawiać; —

e.) Jak w szkole, tak i za szkołą bydź dla uczniów wzorem dobrych obyczaiów i pracowitości; —

f.) Uczniów swoich w klassie w porządku i uwadze utrzymywać, do czego wielką mu będą pomocą dzienniki szkólne i cenzury, *o których niżey.* — Inne zaś środki znaydzie obszerniéy wyłożone w osobnéy na to Instrukcyi.

Jedném słowem przykładać wszelkiego starania do pomożenia użyteczności i kwitnienia szkoły; do utrzymania ścisłego związku między nauczycielami i przyzwoitéy względem zwierzchników swoich powolności. —

Nie mogący przyyść na lekcyą winien o tém uwiadomić Rektora.

Gdyby Professor lub kollaborator z ważnych przyczyn i dla nagłéy potrzeby, które przez Rektora uznane za takie bydź maią, przymuszony był oddalić się, Rektor naywięcéy na dwa tygodnie raz w całym roku pozwolenie dadź będzie mógł, o czém wyższéy władzy donieść powinien. Na dłuższy zaś czas pozwolenia potrzebuiący, do Dyrekcyi edukacyynéy przez Rektora udać się ma.

§ 62.

Nauczyciele religii, oprócz wspólnych wszystkim Professorom i nauczycielom obowiązków, ten ieszcze maią szczególny: w naukach swoich przestaiąc na gruntownym wykładzie prawd religii podług książek do tego ważnego przedmiotu wyznaczonych, przysposabiać młodzież szkólną do wszystkich cnót człowieka i obywatela przez naypotężnieysze i nayświetsze, do wieku uczniów stosowne Religii pobudki, czerpane z Biblii, Oyców SS. i naylepszych słowa Bożego opowiadaczów: ćwiczenia i obrzędy religiyne

z młodzieżą odbywać, chorych uczniów odwiedzać i cieszyć, stygnących w duchu religiynym, wykraczaiących przeciw moralności i w złym upartych z przyzwoitą powagą, przenikaiącą ducha gorącością i słodyczą, do dobrego zwracać, słowem bydź przewodnikami i rządzcami sumienia szkólnéy młodzieży. Co niedziela i święto uczniowie każdego wyznania prowadzeni będą na nabożeństwo i naukę do swoich *respective* kościołów. — Spowiedź naymniéy dwa razy na rok odbywać maią, czego dopilnowanie i uskutecznienie szczególniéy do nauczycielów religii należy. —

§ 63.

Gdzie szkoły maią swóy kościół, bezpośrzedni nad nim dozór nauczycielowi religii iest poruczony. —

§ 64.

Korrepetytorowie albo Dyrektorowie domowi młodzieży, (czyli niemi będą Professorowie i Nauczyciele szkoły utrzymuiący u siebie na pensyi młodzież szkólną, czyli Nauczyciele i Kollaboratorowie w domach pry-

czyli umieszczona u nich młodzież nie iest wystawiana na niebezpieczeństwo utraty zdrowia i zepsucia obyczaiów, albo czyli wielkich nie doznaie przeszkód w gotowaniu się na lekcye i inne powinności szkólne; kiedyby co podobnego postrzegł, przestrzeże rodziców lub dozor szkólny, aby złemu wcześnie zapobieżono.

IV. Dzienniki Szkólne i Książki cenzury.

§ 67.

Aby Rektór mógł wiedzieć, co który Nauczyciel w któréy klassie każdego dnia każdéy godziny dawał, iak daleko w swoim zaszedł przedmiocie, iak się sprawuie każdy w szczególności uczeń, iakim się każda w ogóle klassa duchem powoduie, i iaki czyni postęp w moralności i naukach, wprowadzone będą do wszystkich klass szkoły Departamentowéy dzienniki czyli książki, w których każdy Nauczyciel po skończonéy godzinie lekcyi swoiéy zaraz w klassie to wszystko w krótkości notować będzie pod rubry-

kami następuiącemi: dzień miesiąca, godzina, przedmiot lekcyi, imiona nieprzytomnych lub spóźniaiących się, i naygłównieysze zdarzenia w sprawowaniu się uczniów.

§ 68.

Dzienniki te Professor od Rektora wyznaczony codzień, Rektor przynaymniéy dwa razy w tydzień przeglądaią, podług nich pochwalaią, naganiaią, prostuią, co pochwały, nagany, albo sprostowania potrzebuie.

§ 69.

Ażeby zaś żaden z uczniów niezapomniał, iaką od każdego Nauczyciela, i na który dzień ma zadaną robotę domową, oprócz wyżéy opisanego dziennika i drugi *Dziennik roboty domowey* utrzymywany będzie przez ucznia w liście każdéy klassy piérwszego. Ten zapisywać w nim będzie wszystkie zadawane lekcye i okupacye z wyszczególnieniem od którego Nauczyciela, z iakiéy książki, na któréy karcie, od którego i do którego wiérsza, czyli do odczytania tylko i opowiedzenia swemi słowy, czy do

Biblioteka Główna WSP w Krakowie

przygotowania się na tłumaczenie ustne, czy do przełożenia na piśmie, lub nauczenia się na pamięć, czy do wypracowania zadanego tematu z głowy, na który dzień, i na którą każdego dnia godzinę.

§ 70.

Podług tych dzienników wszyscy Nauczyciele regulować się będą w naznaczaniu każdey klassie robot domowych, a w szczególności Nauczyciel dawaiący ostatnią godzinę lekcyi w każdéy klassie po południu odczyta głośno zadane téyże klassie przez wszystkich do niéy należących Nauczycielów na dzień następuiący lekcye, a dostrzegłszy, że klassa albo wielu razem robotami iest przeładowana, lub ich też ma za mało, zaradzi obu tym ostatecznościom w sposób na konferencyach naukowych umówiony.

§ 71.

Jędnym z nayskutecznieyszych śrzodków układania moralnego młodzieży charakteru i utrzymania iéy w porządku, są cenzury.

§ 72.

Przed końcem każdego półrocza szkólnego, każdy z osobna Nauczyciel w książce na to każdéy klassie przeznaczonéy zawieraiącéy numer klassy, nazwiska i imiona wszystkich szkoły uczniów, zapisuie zdanie swoie naprzód o całéy w ogólności klassie, potém o każdym w szczególności uczniu, pod rubrykami następuiącemi: temperament, władze duszy, uczęszczanie do szkoły, uwaga, pilność w domu, obyczaie, postępek.

§ 73.

Ponieważ takowa cenzura ma bydź pokazywana każdemu względnie uczniowi, nawet rodzicóm lub opiekunóm i gościóm do szkoły się zdarzaiącym, i służy do iego zachęcenia lub poprawy, iak nayściśleyszą bezstronność z ludzkością i oszczędzeniem łączyć powinna. Uważny i doświadczony Nauczyciel nie przestanie na ogólnych pod każdą rubryką wyrazach *pilny*, *dobry*, *zły* i t. d. ale wyrazi w iakim sposobie zły lub dobry, i wskaże mu śrzodki doskonalenia się lub poprawy — dla tego nie wtedy, kiedy książkę

cenzury weźmie w rękę, namyślać się będzie, co o uczniu napisać, ale wcześnie do tego zbierać będzie uwagi i spostrzeżenia i one notować, w czém mu dzienniki szkólne wielką będą pomocą.

§ 74.

Książki cenzur od wszystkich Nauczycielów zapisane, oddane będą Rektorowi, a ten ich użyie iak wyżey.

V. Urządzenie Biblioteki i Archivum Szkoły.

§ 75.

Biblioteka szkólna składać się w większéy części powinna z książek uczonych, i służyć właściwie do użytku Nauczycielów i uczniów klass wyższych. Tém atoli użyteczniejszą dla kraju będzie, kiedy tak urządzona zostanie, żeby z niéy i uczona publiczność korzystać mogła.

§ 76.

Professor pożyczaiący książkę, rewers na nią własną ręką podpisany Bibliotekarzowi wyda.

§ 77.

§ 77.

Na każde dzieło rewers osobny ma bydź dany, gdyby zaś ieden tylko rewers na kilka książek był wydany, wszystkie te książki razem do Biblioteki oddane bydź muszą, bo Bibliotekaryusz nic z rewersów wymazać niemoże.

§ 78.

Rewersa co dwa tygodnie odnawiane będą. Zaniedbuiącemu tego, ma prawo bibliotekaryusz odebrać wszystkie dotąt pożyczone książki, i trudnić pożyczenia ich nadal.

§ 79.

Pożyczaiący Professor z biblioteki książkę, nie iest mocen pożyczać iéy drugiemu, ale sam winien oddać bibliotekaryuszowi dzieło od niego wzięte.

§ 80.

Kto książkę biblioteczną splami, zepsuie, a tém baraziéy kto ią zgubi, zapłacić ią musi; kto część dzieła splami, zepsuie lub straci, całe dzieło zapłaci, a uszkodzone sobie zatrzyma. —

§ 81.

Jeżeli bibliotekaryusz żądać będzie zwrotu książki iakiey, albo dla tego, że ią od dawnego czasu pożyczaiący u siebie trzymał, albo że iéy kto inny pilno potrzebuie, maiący książkę, powinien ią natychmiast oddać. Jeżeliby kto tego po trzykrotném upomnieniu nie uczynił, bibliotekaryusz postąpi sobie podług §. 80. to iest pociągnie nieoddaiącego do zapłacenia książki iako zgubionéy dla biblioteki.

§ 82.

Obszernieysze dzieła, którychby kto chciał użyć do uczonego iakiego odkrycia, do przetłumaczenia lub napisania co podobnego, pozwolone bydź mogą na czas dłuższy, to iest na dwa lub trzy miesiące, Professoróm zaś na czas nieograniczony, z tym iednak warunkiem, aby ie na żądanie bibliotekaryusza zwrócili.

§ 83.

Kollaboratorowie za wyraźném tylko Rektora pozwoleniem mogą pożyczać z bibli-

oteki książek i to nie na dłużey, iak na dwa lub cztéry tygodnie. Cztérema atoli niedzielami przed końcem półrocza szkólnego oddać ie do biblioteki powinni. —

§ 84.

Uczniom dwóch klass naywyższych pożyczane będą książki z biblioteki za okazaniem świadectwa dwóch Professorów na tygodni cztéry, a potrzebne do prac szkólnych i na czas dłuższy. Te iednak na cztéry tygodnie przed końcem półrocza szkólnego oddadź muszą. Zostaiący na pensyach uczniowie złożą za siebie zaręczenie na piśmie utrzymuiącego pensyą: insi zakład w pieniądzach, iaki bibliotekaryusz ustanowi.

§ 85.

Dla uczniów klass niższych powinna bydź osobna mała biblioteka, składaiąca się z książek umyślnie dla młodzieży pisanych, do iéy poięcia stosownych i rozum ich oswaiaiących polskich, francuzkich, niemieckich, ale z nich ci tylko po książce na tydzień, albo po

iedney dzieła części brać mogą, którzy okażą zaświadczenia wszystkich klassy swoiéy nauczycielów, że są pilni, że się dobrze sprawuią, i którzy złożą zastaw iak w § 84. Na cztéry tygodnie przed końcem półrocza szkólnego wszystkie książki do biblioteki zwrócone bydź muszą.

§ 86.

Dla przekonania się, że uczniowie pożyczane z biblioteki książki z pożytkiem czytaią, każdy piérwszy wswoim względnie przedmiocie uauczyciel przeznaczy iednę a naywięcéy dwie co miesiąc godziny, z których uczniowie zdawać mu będą sprawę z tego, co czytali, iuż ustnie opowiadaiąc treść książek przeczytanych, iuż okazuiąc porobione z nich wypisy.

§ 87.

Osoby nienależące do szkoły, nie mogą pożyczać książek z iéy biblioteki tylko na imie i zaręczenie Rektora lub iednego z Professorów, powiuni się poddadź warunkóm w §§, 77, — 82. włącznie wyrażonym, i złożyć zastaw do wartości dzieła stosowny.

§ 88.

Kosztowne i bardzo rzadkie dzieła, które na osobnéy liście bydź powinny spisane, za obwód murów szkólnych wydane nie będą. —

§ 89.

Bardzo zaś poszukiwane i wiele obeymuiące dzieła, iakiemi są Dykcyonarze powszechne, Encyklopedye i t. p. ieżeli nie są zbyt kosztowne, we dwóch exemplarzach biblioteka mieć będzie.

§ 90.

Bibliotekaryusza iest obowiązkiem książki w bibliotece i iéy szafach pod takiemi znakami lub napisami, i w takim porządku zawsze utrzymywać, iaki za wiadomością Rektora wprowadzonym będzie.

§ 91.

Dwa razy na tydzień biblioteka będzie przez kilka godzin otwarta, i bibliotekaryusz w niéy przytomny dla wygody

wszystkich, którzy czego w książkach szukać lub z nich wypisywać zechcą.

§ 92.

Przepisy te zawieszone będą na widocznem mieyscu w bibliotece dla wiadomości każdego, i ktokolwiek téy biblioteki używać zechce, uważany będzie za świadomego tychże przepisów i im się poddaiącego.

Pisma Peryodyczne.

§ 93.

Która szkoła abonuie dla siebie i utrzymuie pisma peryodyczne, w téy interessuiące naukowe dzienniki i gazety uczone, Professoróm koleyno pożyczane będą w częściach na raz, iak tylko można naymnieyszych, dla przyśpieszenia kolei. —

§ 94.

Na owinięciu lub okładce pożyczonego pisma bibliotekaryusz przepisze czas, przez

który współ członek pakiecik sobie użyczony zatrzymać może. Kto od swego w czytaniu poprzednika w czasie przepisanym nie odbierze, upomni się u niego, albo też bibliotekaryusza o téy nieregularności uwiadomi. Jeżeliby Professor z pism w iego przedmiot wpadaiących przez tak któtki czas korzystać nie mógł, zamówi sobie u bibliotekaryu za, aby mu ich po obeyściu kolei na czas dłuższy pozwolił.

§ 95

Murgrabia roznosi w dni pewne nowo przybyłe pisma peryodyczne, a dawnieysze odbiera. — Dla tego każdy interessowany tak się ułożyć powinien, aby w przypadku, gdyby go roznosiciel w domu nie zastał, dawnieysze pisma peryodyczne mógł od niego odebrać, a nowe bezpiecznie mu zostawić.

§ 96.

Wreszcie przepisy i warunki w §§. 80. i 81. wyrażone tu także służą, i są obowiązuiącemi.

Archivum.

§ 97.

Skład inwentarza szkólnego, rejestrów ksiąg i wszelkich akt szkólnych znaydować się będzie w samém pomieszkaniu, lub w bliskiéy pomieszkania Rektorskiego izbie, i pod bezpośrednim iego dozorem.

§ 98.

Inwentarze, rejestra, księgi akt i wszelkie papiery, które Rektor w archivum mieć będzie, są następuiące: *1mo.* Księga do zapisu półrocznego uczniów porządkiem, iak się kto do niego stawi podług rubryk wyżéy w §§. 10. i 11. wzmiankowanych, w którym to protokule zapisuie się przy każdym uczniu opłata *np.* N. 36. N. N. z klassy *3ciey* od Sgo Michała 1806. Nro 84. zapłacił zł. 12. lub kiedy nowy:

N. 37. N. N. rodem z Kaliskiego, oyciec N. obywatel, lat ma 10. religii Katolickiéy, ospę odbył, uczył się u P. N. zostaie u rodziców na ulicy N. zapłacił zł. 15. —

2do. zbiór imion tychże uczniów ułożony porządkiem abecadła, w którym przed imieniem każdego liczba piérwszego zapisu w piérwszym protokóle, wyrażono będzie również, od którego czasu iest zapisany, i do któréy klassy przy każdém półroczu, w którym na nowo bywa wciągnionym, przydadź należy numer, pod którym się w każdém *respective* półroczu znaydzie *np.* Nro 72. NN zapisany od Sgo Michała 1809. klassy II. kontynuował

a.) od Wielkieynocy 1810. Nro 102.
b.) od S. Michała 1810. Nro 23. etc.

W tymże zbiorze pod każdym uczniem zachowane bydź maią papiéry, które z sobą przynosi, iako to: metryka, zaświadczenia z dawnieyszych szkół i t. d. Tu także zapisuie się data, kiedy szkoły pożegnał, i iakie dostał zaświadczenie.

3tio. Protokół rocznych promocyy podpisany ręką wszystkich Professorów, tudzież pochwał i nagród publicznych; w tę książkę wizytator zapisywać może bytność swoię.

§ 102.

Większe Instrumenta iako to: machina pneumatyczna i t. p. na podłodze, ieśli maią postumenta, ieśli nie, na stołach stać mogą, apparaty tylko do nich w szafach zachowane bydź maią. Toż rozumieć potrzeba o globach, sferze armillarney, stoliku jeometrycznym, kątomierzu, i innych narzędziach matematycznych: wreszcie ieśli sala na muzeum przeznaczona iest niewielka, w takim razie globy i wszystkie matematyczne narzędzia mogą bydź w bibliotece ustawione.

§ 103.

Aby zaś instrumenta w Muzeum na podłodze stoiące, niezakurzały się, powinny bydź na nie pokrowce z gęstego płótna lakierowanego zrobione. Zwłaszcza takie narzędzia przykryte bydź maią, które są kosztownieysze, i z których trudno pył obmiatać.

§ 104.

Jedna z szaf przeznaczona bydź ma na skład rzeczy do mineralogii i botaniki należą-

cych: maiąc wzgląd na to, aby istoty lotne i gryzące, iako to Arszenik, Kobalt arszenniczny, i tém podobne ciała, których ulotne cząstki mogłyby szkodzić tak zdrowiu, iako też narzędziom z metalu zrobionym, były chowane w słoikach szklannych dobrze zatkanych.

§ 105

Jeden tylko stolik dla doświadczenia na nim od samego tylko Professora iakiego Instrumentu, i iedno krzesełko bydź ma w Muzeum.

§ 106.

Chociażby nayobszernieysze było Muzeum, nie powinien w niém iednak Professor okazywać Uczniom doświadczeń, raz dla tego, iż mogłyby iakie instrumenta bydź nadwerężone, lub z porządku swego usunięte; powtóre iż uczniowie wiele narzędzi maiąc przed sobą, tu i owdzie rzucaliby oczyma, nie zwracaiąc pilnéy uwagi na szczególne iakie narzędzie, którego teoryą wykładać i

doświadczenia z nim Professor wykonywać przedsiębierze.

§ 107.

Można wprawdzie uczniów wprowadzić czasem do Muzeum, ale po ukończonym biegu nauk fizycznych i chimicznych, aby obaczywszy iednym prawie rzutem oka machiny i narzędzia, przypomnieli sobie doświadczenia z nimi czynione, teorye różnych skutków wykładane i systema całkowite fizyki i chimii lepiéy w pamięć wbiiali.

§ 108.

W ciągu zatém nauk, aby doświadczenia pożytecznieyszy i prędszy skutek w uczniach sprawiły, potrzeba na czynienie ich mieysca, ile bydź może obszernego. Maiąc wzgląd na lokalność, można tę salę, w któréy ma bydź laboratorium chimiczne, obrócić razem na mieysce czynienia doświadczeń fizycznych, zwłaszcza, iż większa część narzędzi chimicznych złożona bydź może w Muzeum.

§ 109.

A zatém obrać trzeba salę sporą obok Muzeum, drzwi do niéy maią bydź z korytarza, nie zaś z Muzeum, ażeby w przypadku uchybionego doświadczenia chimicznego, wapory gryżące nie dostały się do narzędzi metallowych i onych nie popsuły.

§ 110.

W téy sali następuiące urządzenie bydź ma: dwie ławki lub stołki dla uczniów, iedno krzesełko dla Professora — w pośrzodku stół owalny lub prostokątny, dla pokazywania na nim doświadczeń fizycznych chimicznych. Stać potém powinien pieci chimiczny murowany do dystyllacyi gołym ogniem i w piasku, nad tym piecem wznosić się ma kapa blaszana w takiéy wielkości, iak trzecia część sali, i prawie przez całą iéy długość iść ma, aby ostre i gryzące wapory, a czasem i dym wznosił się pod nią, i na dwór kominem wychodził. Cała zaś część podłogi, nad którą wznosi się kapa, cegłą założona bydź ma, i na takim pokładzie stawiaią się

piecyki żelazne, faierki, węgle w koszach, iako też wanienka chimiczna napełniona wodą służącą do robienia różnych gazów, wreście inne narzędzia do pieca potrzebne; — na wybrzeżach zaś kapy, które bydź powinny horyzontalne, ustawiaią się tygielki, retorty, kolby, syfony, tudzież rurki w różny kształt zakrzywione, wreszcie apparat Wulfa i inne drobnieysze narzędzia szklanne, z których kurz łatwo obmieść można; nakoniec na boku, gdzie przy ścianie szafa bydź powinna ze szklannemi drzwiami, w niéy stać maią preparatoria chimiczne, iako to: różne reagentia, kwasy we flaszkach zatkane czopkami szklannemi, sole w słoikach, moździerzyki i t. p. — Cały zatém środek sali będąc wolny, może się przydadź na Auditorium, nie tylko chimiczne, ale i fizyczne. — Na to tylko pamiętać ma Professor, aby żadnego metalicznego narzędzia nie zostawiał na długi czas w téy sali, zwłaszcza po poprzedniczych iakich robotach chimicznych, ażeby od pozostałych przypadkiem waporów gryzących nie były uszkodzone;

przeto

przeto zaraz ie na swe mieysce do Muzeum odnieść ma. Gdzie tak urządzone znayduie się laboratorium: w niém iedynie, a nigdzie więcéy nie maią bydź pokazywane doświadczenia chimiczne.

§ 111.

Co się tycze doświadczeń optycznych; wykonane bydź mogą w iakiéykolwiek sali maiącéy okna na południe obrócone, które dobrze okiennicami zamknąwszy, można w nie wstawiać tablicę mosiężną z dziureczkami dla przepuszczania promieni światła przez Pryzmata lub ich odbiianie od zwierciadeł, nakoniec w też okiennice można wstawiać mikroskop słoneczny, dla okazania iego skutków.

§ 112.

Obowiązkiem Professora fizyki będzie utrzymywać w porządku narzędzia fizyczne i chimiczne, mieć spisany rejestr dokładny i z naywiększém wyszczególnieniem wszelkich instrumentów n. p. pod Nrem N. *Machina*

Pneumatyczna, wyrazić powinien iaka iest, czy poiedyncza, czy składana, iaka iest iéy wielkość, iaka osada, iaka obiętość pompy, iakim sposobem kruczek, stępel, korba i tym podobne części są urządzone, nakoniec iakiego Autora iest dziełem, co kosztuie, i w iakim iest stanie. Podobnie wyszczególniony bydź ma apparat do machiny pneumatyczney, iako to: n. p. wielkość każdego dzwona, ile calów sześciennych trzyma powietrza, iakiego iest kształtu, i do iakiego szczególniéy doświadczenia przeznaczony. Podobnym sposobem wszystkie machiny, narzędzia i do nich apparaty opisane bydź maią. Takie wyszczególnienie z tego względu iest użyteczne, iż nowo przybyły iaki Professor fizyki i chimii do dawania tych umieiętności, wprędce obezna się z całém Muzeum po przeczytaniu rejestru.

§ 113.

Prócz rejestru ma bydź książka, w któréy zapisywać będzie Professor wydatek na przygotowania do doświadczeń, iako też któ-

re doświadczenia były robione, i co miesiąc książkę tę dawać Rektorowi do podpisania, kwity zaś zrobionéy expensy, z zaświadczeniem Rektora, do Kassy podawać będzie.

§ 114.

W czynieniu doświadczeń naśladować trzeba, ile możności naturę wykonywaiącą wielkie dzieła bardzo prostemi sposobami, a zatém Professor uczynić powinien wybór doświadczeń, to iest: takie szczególniéy okazywać, które są nayprostsze, i razem tłumaczą nayważnieysze skutki.

§ 115.

Wszelkie doświadczenia, iako maiące za cel naukę, nie zabawę, nie maią bydź wybierane co ciekawsze, lecz koleyno i podług porządku Autora, z iakiego daie się nauka, powinny bydź czynione.

§ 116.

Doświadczenia któtko trwaiące, mogą bydź czynione w czasie szkoły, przydłuższe

zaś w dnie rekreacyyne po południu. Naprzód doświadczenie robi Professor, potém uczniowie.

§ 117.

W czasie publicznego popisu mogą wprawdzie stać niektóre Instrumenta, lecz uczniowie opowiedzą tylko czynione na nich doświadczenia, tym bowiem sposobem dostatecznie przekonaią publiczność, iż dobrze teoryą fizyki i chimii objęli.

VII. Fery e.

§ 118.

Czas wolny od szkół, oprócz wakacyy Sierpniowych, które się zaczną od Poniedziałku w tym tygodniu, w którym przypada 1. Sierpnia, i trwaią cztéry tygodnie, będzie ieszcze od Wigilii Bożego narodzenia do 2. Stycznia; trzy dni ostatków; od Niedzieli Kwietniéy do Srzody po Wielkanocy, w przypadku zaś potrzeby iakiéy nadzwy-

czayney wakacyi, n. p. politycznego iakiego zdarzenia, uda się Rektor do mieyscowego dozoru.

VIII. Służący.

§ 119.

Dla Murgrabiego i stróża, którzy się maią przy każdéy szkole Departamentowéy znaydować, Rektor każdéy szkoły ułoży proiekt instrukcyi, stosownie do mieyscowych okoliczności i zwyczaynych potrzeb szkólnych, który poda do potwierdzenia mieyscowéy Magistraturze.

IX. Edukacya Fizyczna.

§ 120.

Co do fizycznéy Edukacyi, gdy szkoły Departamentowe bardziéy są Instytutami naukowemi, niż właściwie Edukacyynemi, tyle tu tylko się wspomina, żeby wszyscy Nauczyciele przy każdéy zdarzoney okoliczności na baczności mieli wszystko, co wpływać może na zdrowie uczniów.

§ 121.

Oprócz tego mustry, gdzie będą zaprowadzone, tudzież exkursye botaniczne, rozmiary jeometryczne, zabawy, spacery pod okiem Professorów i Nauczycielów utrzymaiących pensye, Korrepetytorów, dążyć maią do zahartowania i wzmocnienia sił fizycznych.

Urządzenie to raz na rok na nadzwyczayném posiedzeniu Dozoru Departamentowego, w przytomności wszystkich Nauczycielów i Uczycielów czytane będzie w całości, w poiedyńczych zaś Artykułach, na posiedzeniach Rektorskich ile razy Rektor widzieć będzie potrzebę odwoływania się w iakiéy materyi do tego urządzenia.

Przyięto na Sessyi Dyrekcyi Edukacyinéy dnia 16 Listopada 1812.

STANISŁAW POTOCKI, D. E. N.

(L. S.)

SUROWIECKI, S. J.

Wschód i Zachód Słońca.

Miesiąc.	*Wsch. Sł.*	*Zach: Sł:*
Lipiec. 1	3 *g.* 52 *m.*	8 *g.* 8 *m.*
6	3 47	8 13
11	3 53	8 7
16	3 59	8 1
21	4 3	7 57
26	4 9	7 51
Sierpi: 1	4 16	7 46
6	4 24	7 36
11	4 37	7 23
16	4 46	7 14
21	4 48	7 12
26	5 7	6 53
Wrzes: 1	5 20	6 40
6	5 26	6 34
11	5 38	6 22
16	5 48	6 12
21	5 57	6 3
26	6 5	7 53

20 NIEDZ:	Przeniesie: S. Woyc:
21 Poniedz:	Urszuli Panny.
22 Wtorek	Korduli Panny.
23 Srzoda	Jana Kapistrana.
24 Czwartek	Rafała Archanioła.
25 Piątek	Kryspina Męcz:
26 Sobota	Rogacyana Mę:
27 NIEDZ:	Jwona Wyznawcy.
28 Poniedz:	Szymona i Judy Ap.
29 Wtorek	Euzebii P. M.
30 Srzoda	Marcella Bskup:
31 Czwart:	Wolfganga Bisk: ✝

ODMIANY XIĘZYCA.

Pełnia d. 2. g. 8. m. 38. rano.
Ostatnia Kwadra d: 9. g. 8. m, 24. rano.
Nów d. 17. g. 1. m. 32. wieczor.
Pierwsza Kwadra dnia 25. god. 2. m. 39. rano.
Pełnia d. 31. g: 6. m: 41. wieczor.

LISTOPAD ma dni XXX. [illegible] Słońca.

1 Piątek	*Wſzyſtkich Swięt:*
2 Sobota	Dzień Zaduſzny.
3 NIEDZ:	Malachiaſza Pror;
4 Poniedz:	Karola Borome:
5 Wtorek	Bertyldy Panny.
6 Srzoda	Leonarda:
7 Czwartek	Engelberta.
8 Piątek	4. Koronatòw Męcz:
9 Sobota	Teodora Męcz:
10 NIEDZ:	Andrzeja z Aweli:
11 Poniedz:	Marcina Biſkupa.
12 Wtorek	Marcianny Pan;
13 Srzoda	Dydaka Wyzn:
14 Czwartek	Serapiona Męcz:
15 Piątek	Leopolda Ceſar:
16 Sobota	Edmunda Arc: Biſk:
17 NIEDZ:	Salomei i Stan: Koſt:
18 Poniedz:	Eugeniuſza.
19 Wtorek	Joela Pror:

Mieſiac		[illegible]ch: Sł:		Zach: Sł:	
Kwiecie:	1	[illegible]	39 m.	6 g.	22 m.
	6	5	29	6	32
	11	5	19	6	42
	16	5	10	6	51
	21	5	10	7	1
	26	4	47	7	[illegible]
May.	1	4	42	7	[illegible]
	6	4	43	7	[illegible]
	11	4	26	7	[illegible]
	16	4	18	7	[illegible]
	21	4	12	7	[illegible]
	26	4	7	7	[illegible]
Czerw:	1	4	1	8	5[illegible]
	6	3	56	8	4
	11	3	53	8	7
	26	3	51	8	9
	21	3	50	8	10
	26	3	51	8	9

UP - Kraków BG
1050271971